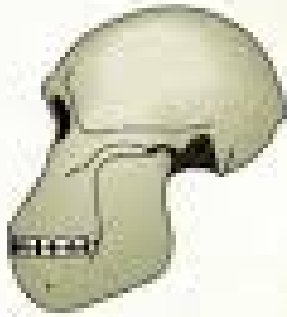

Řečový projev

- Zprostředkováván kosterním svalstvem
- Řeč – nejdiferencovanější výkon
- Vyžaduje rychlé a velmi složité motorické regulace

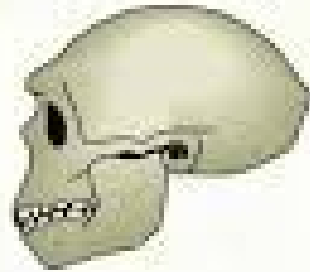
EVOLUTION OF THE SKULL

Australopithecus,
man-ape

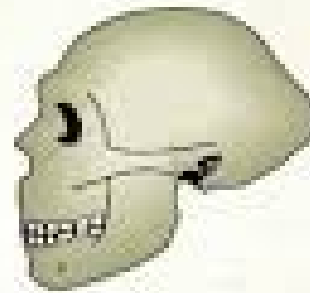
between 2 and 3
million years ago

Homo erectus,
Java man

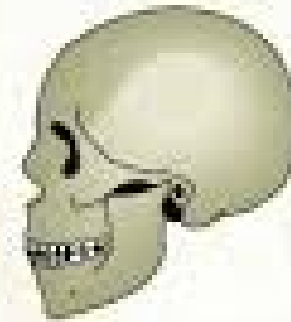
750 000 years ago

Homo sapiens neanderthalensis,
Neanderthal man

between 100 000 and
400 000 years ago

Homo sapiens sapiens,
L'homme sage

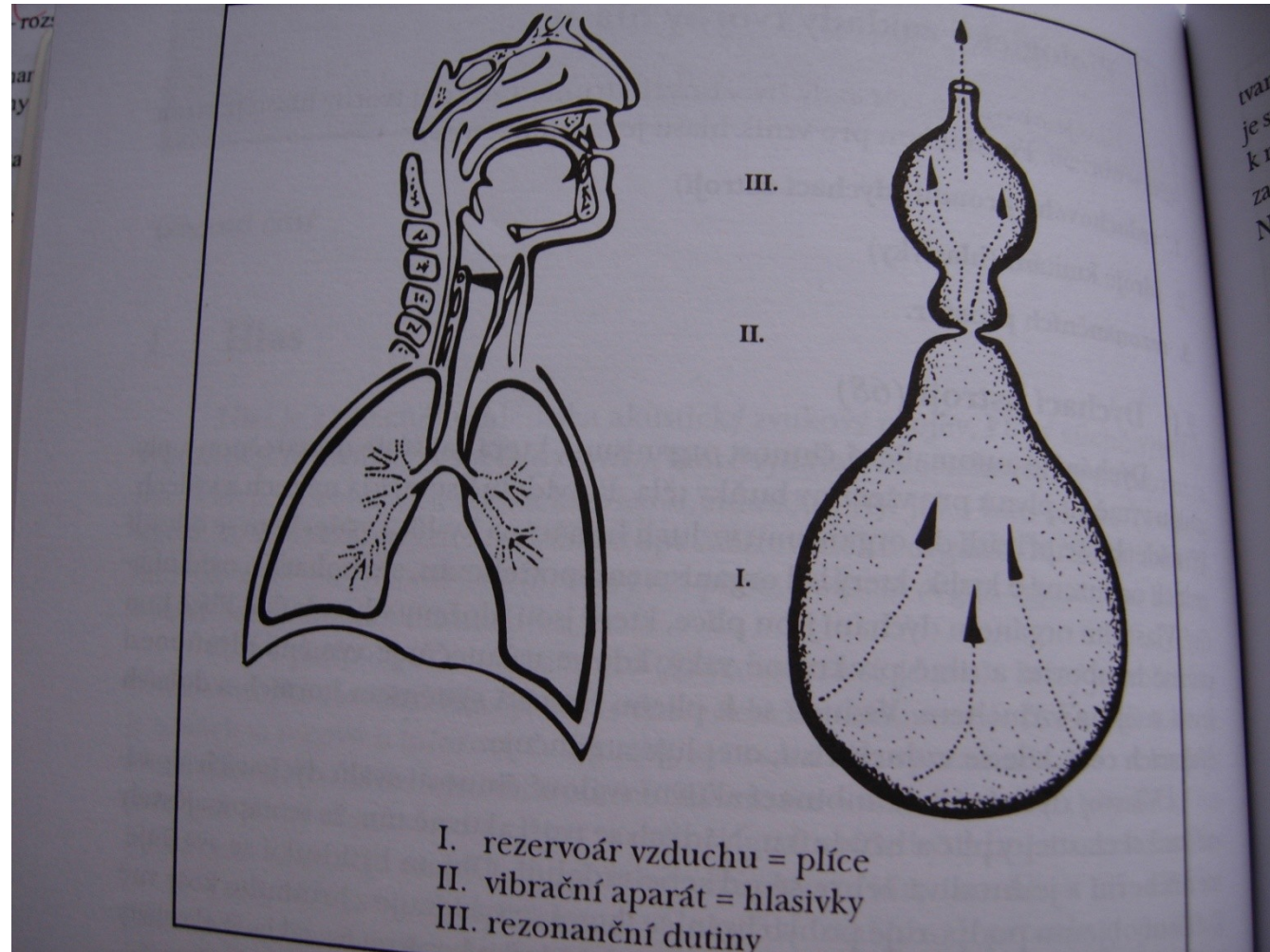

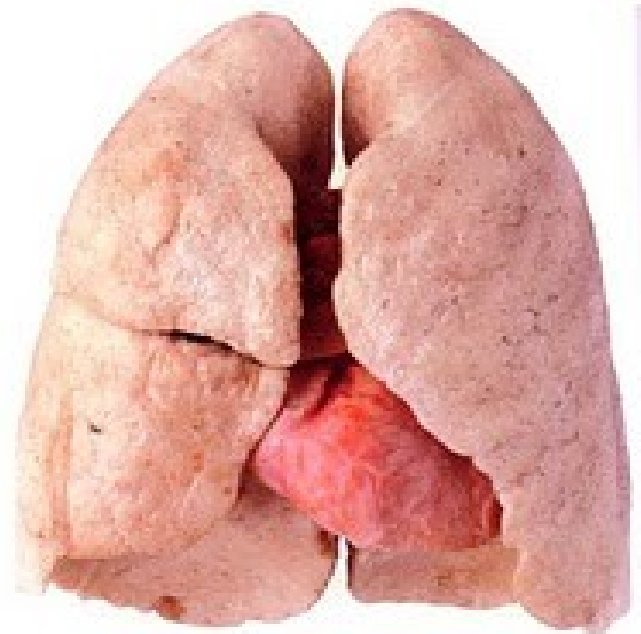
40 000 years ago
to the present

Svaly

- Funkční složky motorického aparátu
- Svalová/nervová buňka
- Akce – motorický neuron
- Kosterní svalstvo – mícha
- Svaly tváře a krku – verbální a neverbální komunikace –
mozkový kmen

ústrojí respirační

respirační ústrojí – plíce

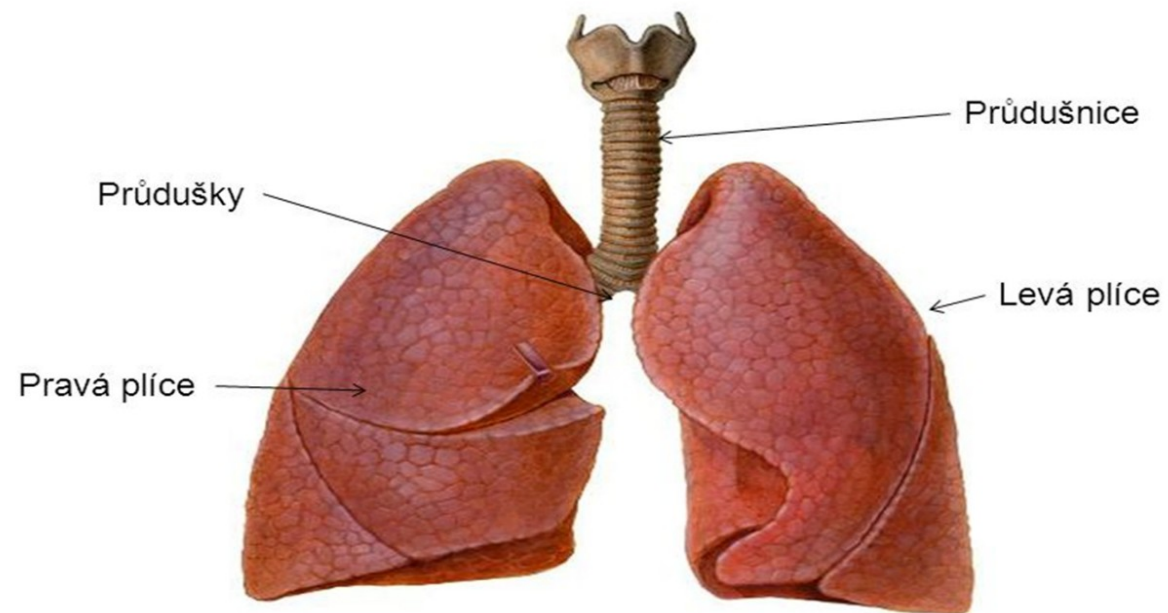
- pružné, houbovitě elastické tkanivo
- silně prokrvené vaky
- jemná struktura připomínající pavučinu
- dělení na laloky
- ochranné prvky
- růst plic x růst hrudního koše

plíce

- uzavřené v hrudním koši – kostěná ochrana
- žebra – pravá 1-7/nepravá 8-10/volná 11-12
- nádech – hrudní koš se zdvihá nahoru a dopředu
- výdech – klesá dolů a dozadu

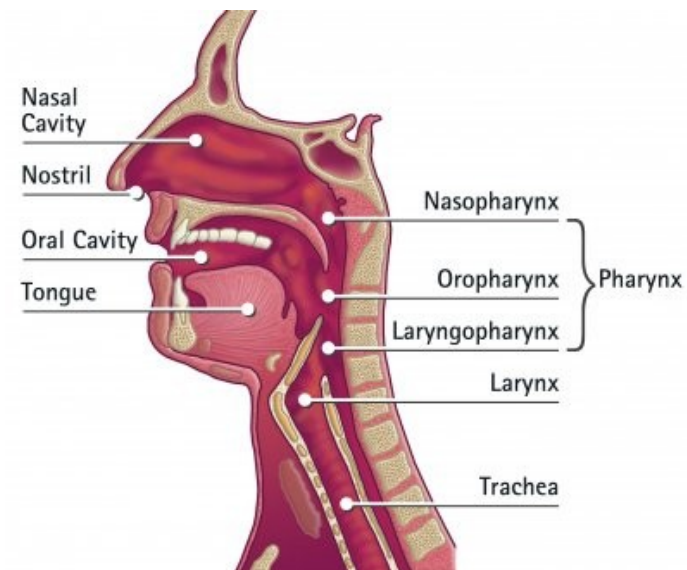

Průdušnice a plíce

Dýchací cesty

- horní cesty dýchací
- dutina nosní, vedlejší nosní dutiny, hltan (3 části)
- předeřtí, očištění (prach, bakterie)

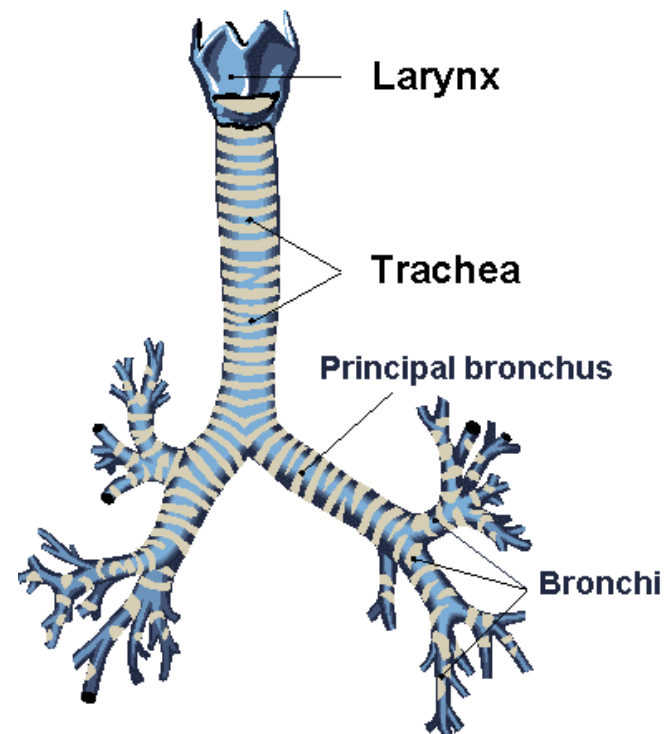

Dýchací cesty

- Dolní cesty dýchací
- Hrtan
- Průdušnice
- Průdušky

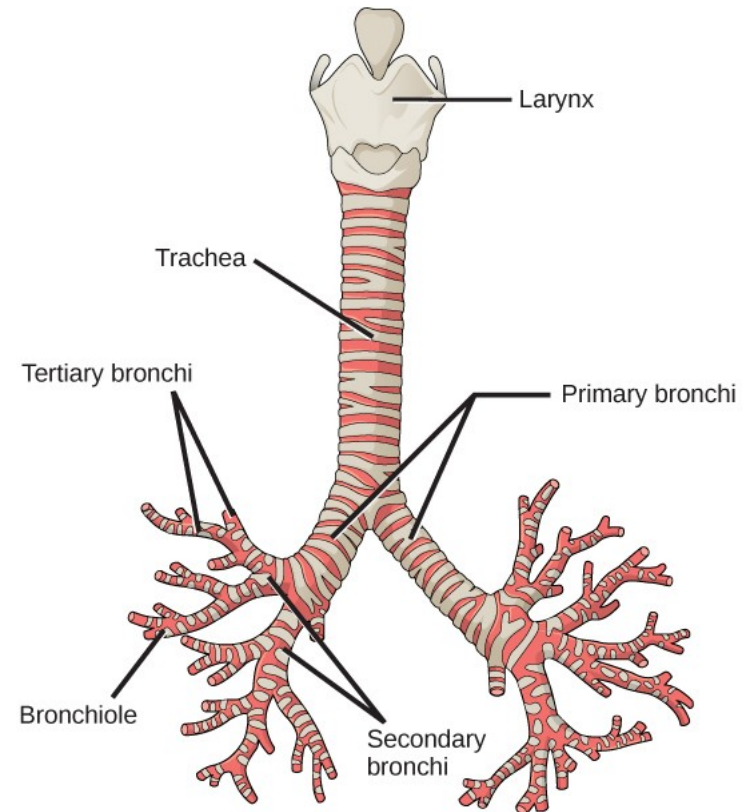
průdušnice

- 11 cm dlouhá trubice
- 20 chrupavek
- průměr 2 – 2,5 cm
- blanitá stěna a hladká svalovina
- musculus trachealis
- řasinkový epitel – pohyb orálním směrem – vykašlávání hlenu

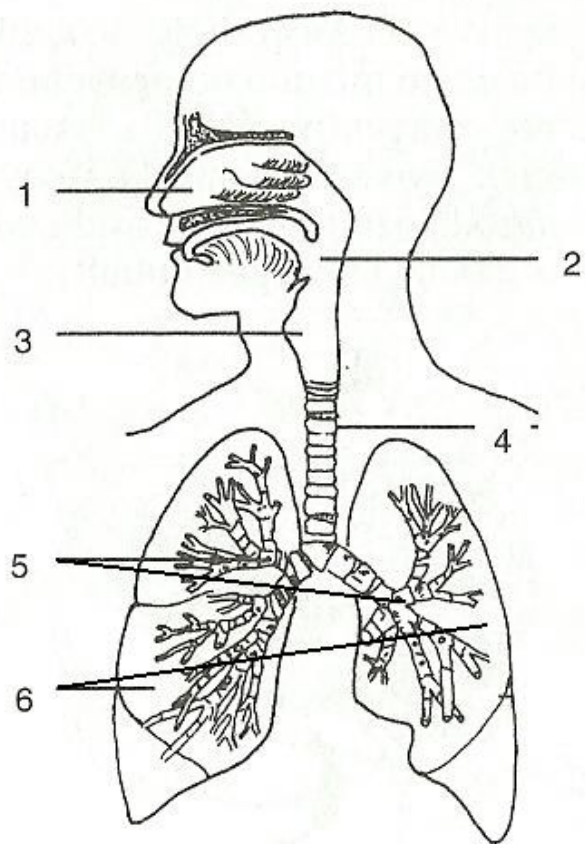
průdušnice

- dělení na pravý a levý bronchus

vliv postavení těla na řeč

- postavení těla ovlivňuje efektivitu dýchání
- změna polohy – role gravitace
- sed – gravitace táhne vnitřní orgány dolů – podpora nádechu/výdechu
- leh – vnitřní orgány klesají směrem k páteři, nepodporuje nádech/výdech

Dýchací soustava = systema respiratorium

1 - dutina nosní (cavum nasi)

2 - hltan (pharynx)

3 - hrtan (larynx)

4 - průdušnice (trachea)

5 - průdušky (bronchi, jednotné číslo bronchus)

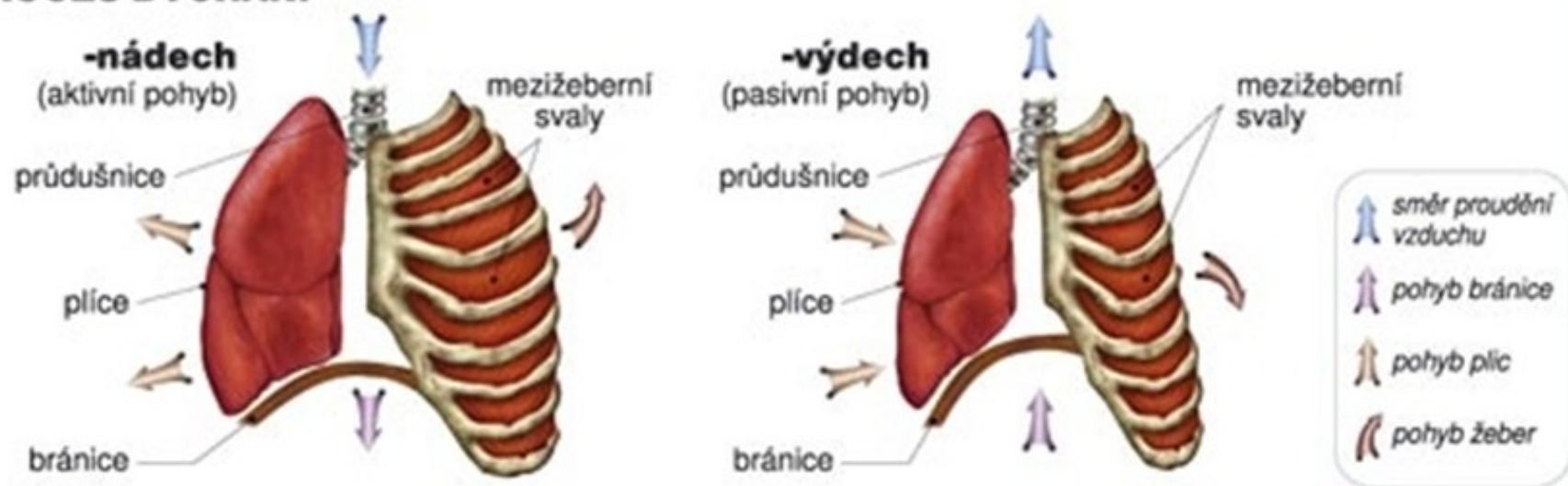
6 - plíce (pulmones, jednotné číslo pulmo)

proces dýchání

- dýchání je řízeno centrální nervovou soustavou
- dýchací svaly jsou inervovány vlákny z krční a hrudní míchy

- prodloužená mícha - inspirační a expirační neurony
- dráhy z prodloužené míchy → motoneurony dýchacích svalů
- střídavá činnost neuronů – udržování dýchacího rytmu
- opakování vdechu a výdechu

PROCES DÝCHÁNÍ

fonační ústrojí

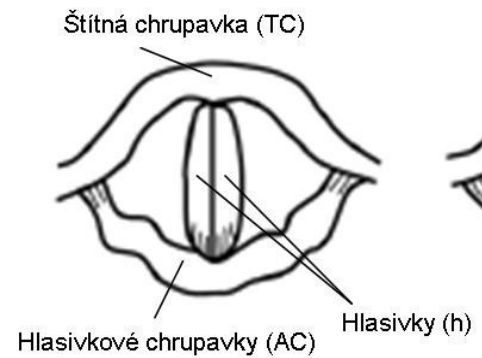
- tvoření hlasu – fonace
- vydechování vzduchu a přerušování výdechového proudu kmitáním hlasivek
- hrtanový tón
- role násadní trubice
- kvaziperiodický tón
- Speech MRI

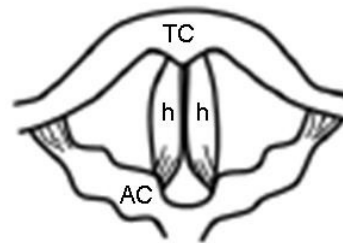
- <http://www.youtube.com/watch?v=iYpDwhpILkQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=wjRsa77u6OU&ebc=ANyPxKrzwm9NEfrZOnHrTtYuDJZ2yzkX0rxqmPtacRKvdiaU6QQdtClzmAdIToHNdXVFBjmQ2V SuKD2uf3JwryOfbX7vU9hPQ>

Fonační ústrojí

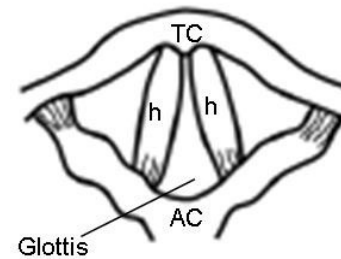
Postavení hlasivek při fonaci

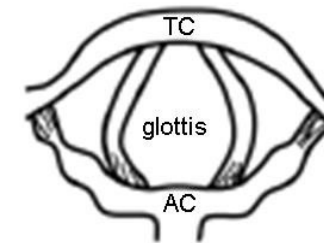
Postavení hlasivek při klidové dýchání a šepotu

Postavení hlasivek při středně intenzivním dýchání

Postavení hlasivek při usilovném dýchání

násadní trubice

- supraglotický prostor hrtanu
  - hltan
  - dutina ústní
  - nosohltan
  - dutina nosní
-
- barva lidského hlasu
  - tvar a objem – charakteristické individuální rozdíly

hlasivky

- svalově-vazivové útvary
- napjaté od štítné chrupavky ke chrupavkám hlasivkovým
- přední spoj je nepohyblivý
- zadní se pohybuje pomocí rotace a posunu hlasivkových chrupavek

hlasivky - postavení

- **základní pohyb**
- přesun do střední čáry, kde se vzájemně dotknou

- **ventilační postavení**
- široce otevřené – dýchání
- fonační postavení
- přiloženy k sobě

- Video...

hrtan

- nasedá na konec dýchací trubice
- připojení pomocí jazylky k lebeční bazi
- délka hrtanu
  - 44 mm – muž
  - 36 mm - žena

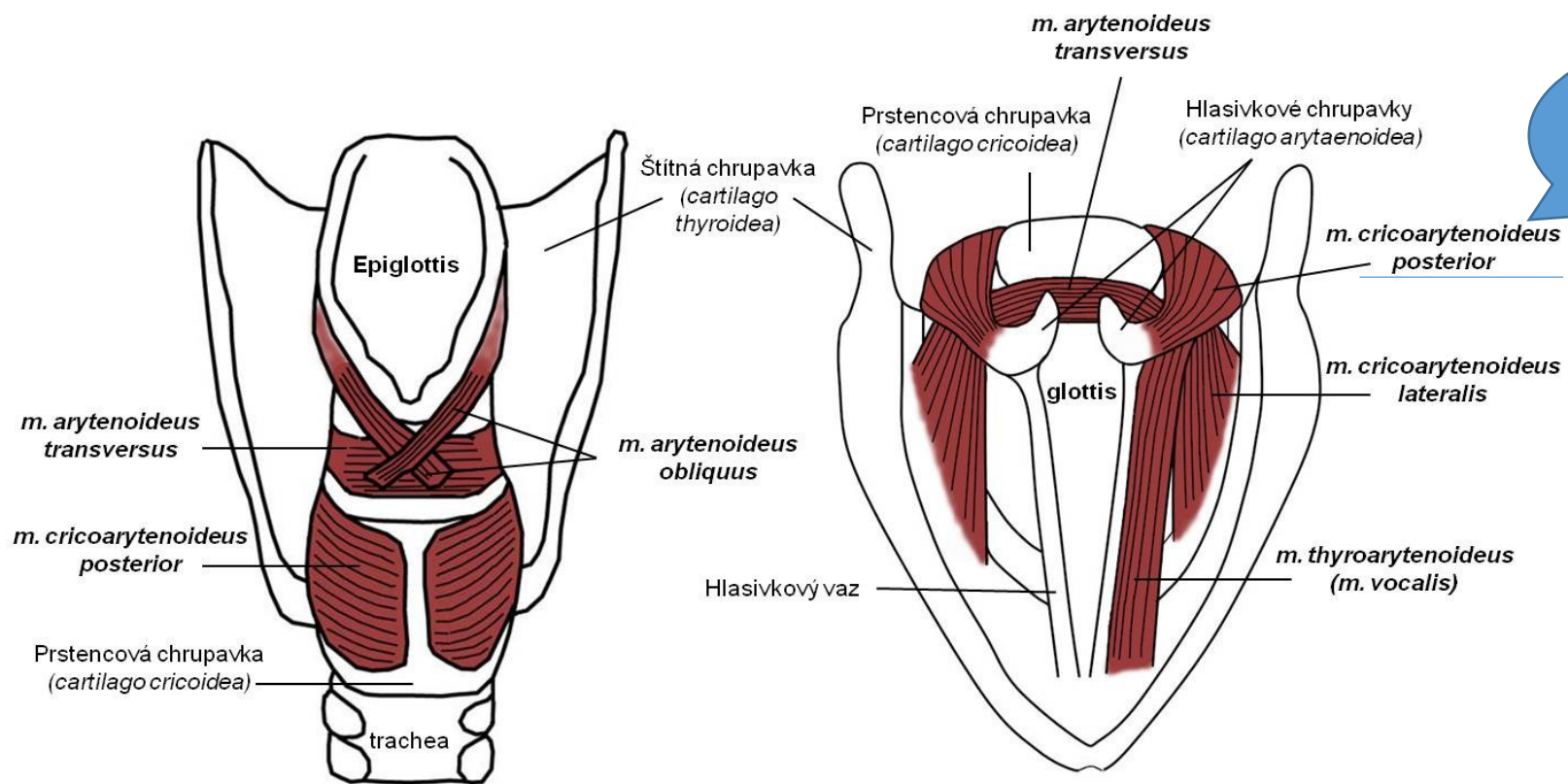

hrtan

- **3 nepárové chrupavky**
- štítná
- prstencová
- vzájemným postavením určují napětí hlasivek
- **hrtanová příklopka**

hrtanové svalstvo

- **zevní svaly**
- fixace hrtanu vůči ostatním strukturám
- zajištění postavení a pohybu hrtanu
- **vnitřní svaly**
- jemné pohyby samotného vokálního mechanismu
- rozvěrače
- svěrače
- napínače
- všechny svaly jsou párové

Stahuje se při každém vdechu

Hrtanové svalstvo – abduktory – odtahovače

- **M. cricoarytenoideus posterior**
- Propojení prstencové a hlasivkové chrupavky – odtažení a stočení směrem na bok (viz video)
- Zadní sval hrtanu
- Stahuje se při každém vdechu
- Obrna tohoto svalu – značné poškození fonace
- Riziko omezení průchodu vzduchu – hlasivkový vaz zůstává při střední čáře – riziko zadušení

Hrtanové svalstvo – adduktory – přitahovače

- **M. cricoarytenoideus lateralis** (boční)
- Odtahuje hlasivkové chrupavky na bok + otáčení směrem dovnitř -
přiblížení hlasivkových vazů k sobě
- Odtažení zadní části hlasivkových chrupavek – otevření prostoru mezi
chrupavkami – trojúhelníkový tvar v horní třetině – šepot
- Uzavření tohoto trojúhelníku zajišťuje m. arytenoideus transversus a
m. arytenoideus obliquus

Hrtanové svalstvo – tenzory – napínače

- **M. cricothyroideus** – při kontrakci naklání prstencovou chrupavku dozadu – natažení hlasivek – výraznější nastavení pro tvorbu vysokých tónů
- Při ochrnutí není možné vysoké tóny tvořit

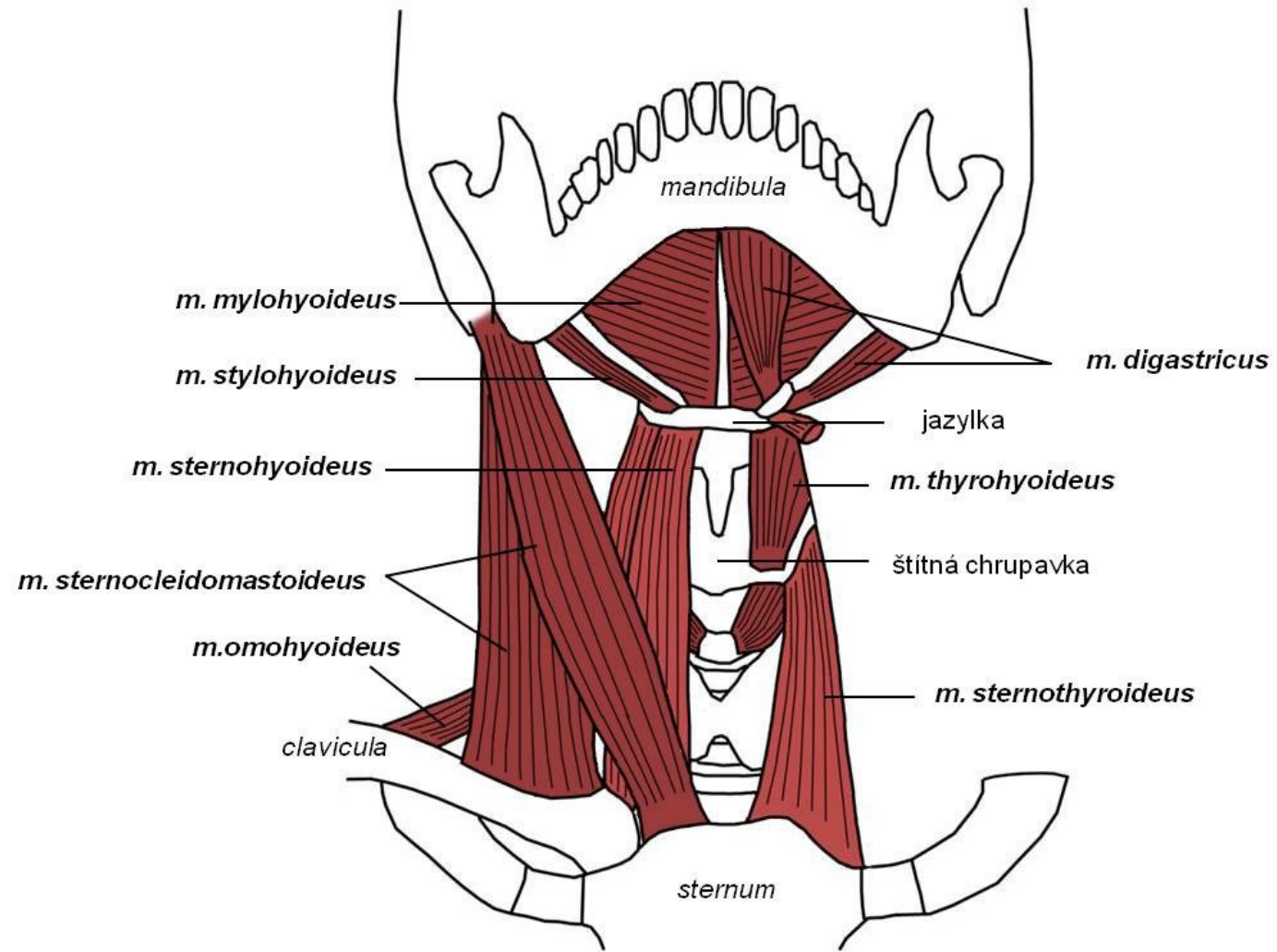
Hrtanové svalstvo - relaxátory

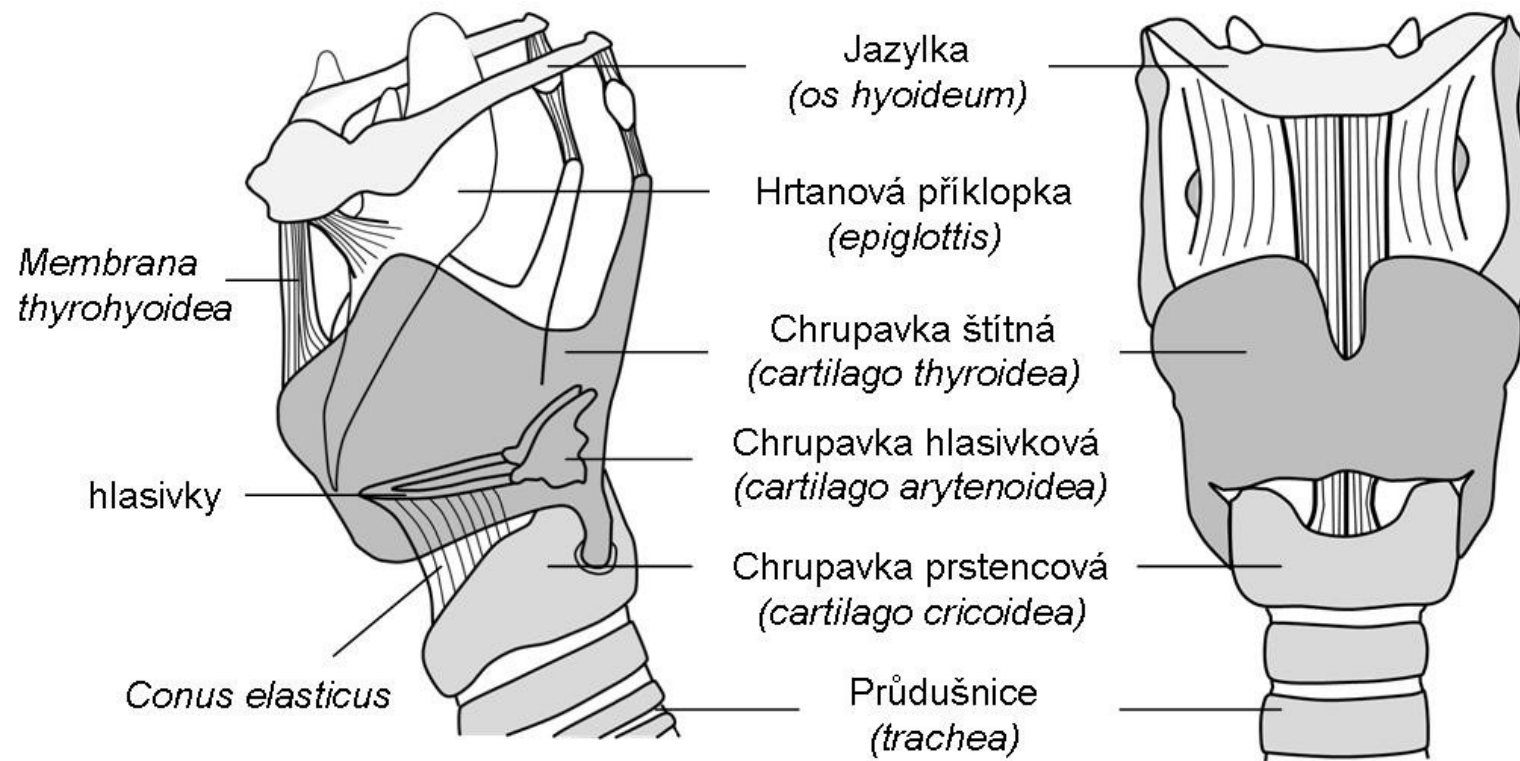
- **M. thyroarytenoideus – m. vocalis** – pohyb hlasivkových chrupavek dopředu – zmenšení prostoru, ve kterém jsou hlasivky napjaté
- Zajišťuje jemnější napětí hlasivek

Hrtanové svalstvo - doplnění

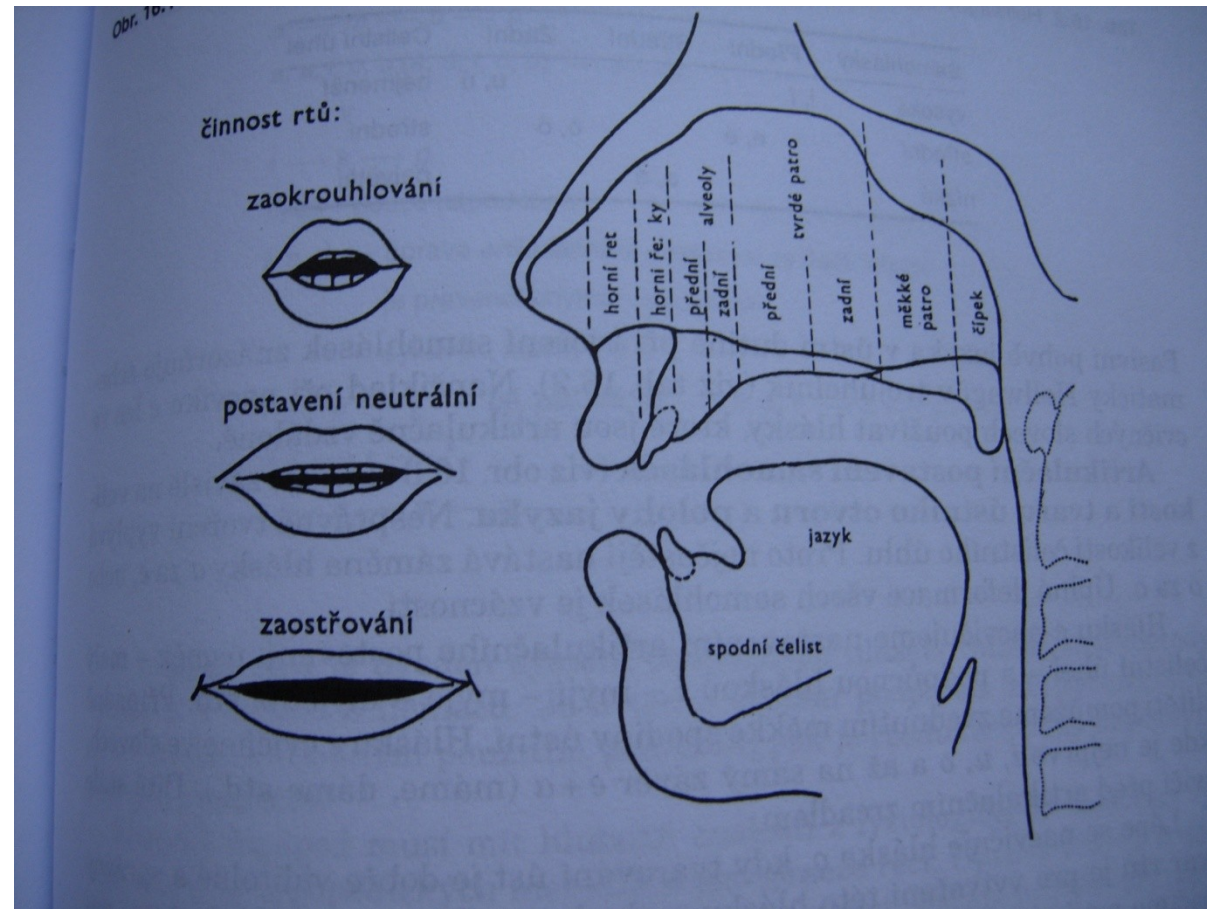
- **M.thyroepiglotticus + m. aryepiglotticus** – pohyb hrtanové příklopky
– ochrana dýchacích cest

ústrojí artikulační

pohyblivé artikulátory

- dolní čelist (mandibula)
- rty
- jazyk
- měkké patro
- čípek (uvula)

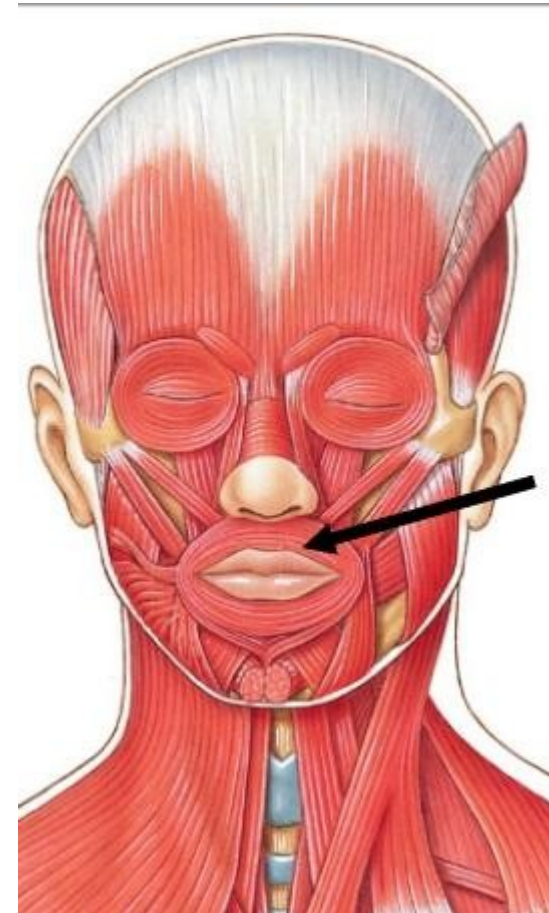
- Největší pohyblivý artikulátor je jazyk
- Měkké patro – diferenciace nosových x nenosových zvuků
- Rty – tvorba řečových zvuků
- Líce – mění rezonanci ústní dutiny

nepohyblivé artikulátory

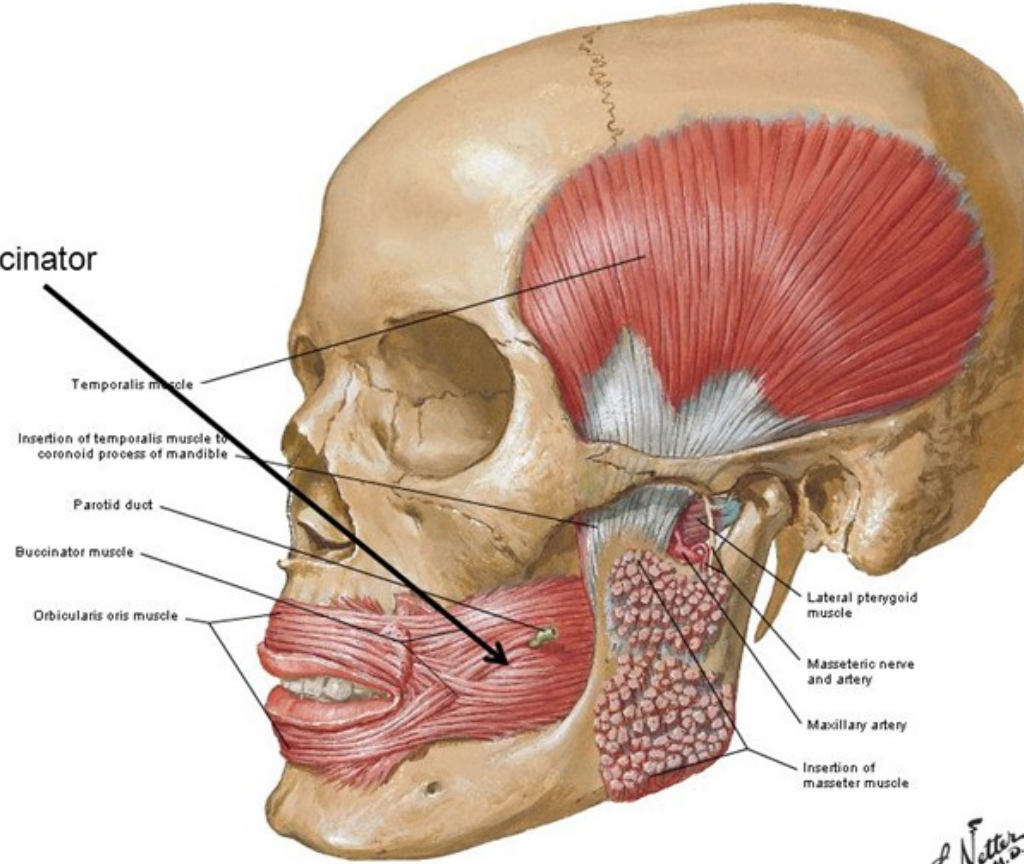
- horní čelist (maxila)
- dásňové výběžky (alveoly)
- tvrdé patro

cirkulární systém svalů

- musculus orbicularis oris
  - ústní kruhový sval
  - základ rtů
- musculus buccinator
  - sval trubačský
  - základ lící

m. buccinator

Temporalis muscle

Insertion of temporalis muscle to coronoid process of mandible

Parotid duct

Buccinator muscle

Orbicularis oris muscle

Lateral pterygoid muscle

Masseteric nerve and artery

Maxillary artery

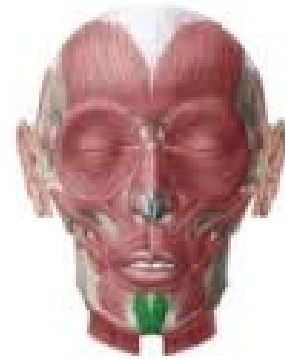
Insertion of masseter muscle

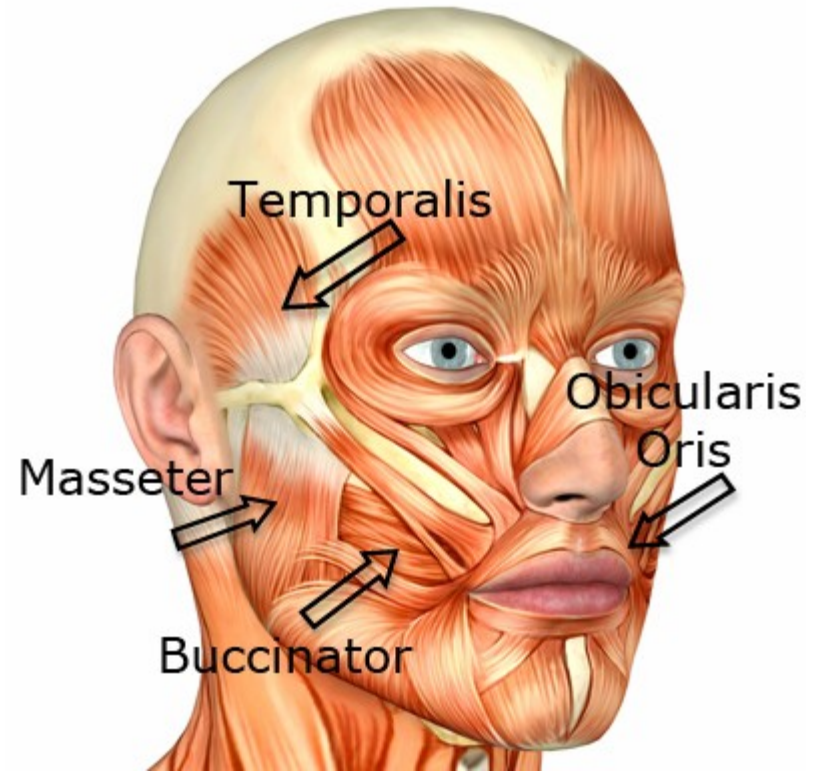
F. Netter M.D.
© 1974

radiální systém svalů

- pohyb rtů a tváří
- smíchový sval
- zdvihač horního rtu
- menší jařmový sval
- zdvihač horního rtu a nosních křídel
- zdvihač ústního koutku
- stlačovač dolního rtu
- větší jařmový sval
- stlačovač ústního koutku
- bradový sval
- platysma – kožní krční sval

rtý

- nejsilnější sval – kruhový sval ústní
- aktivita působí také na mimické svalstvo

- protruze rtů
- retrakce rtů
- laterální extenze rtů

dolní čelist - mandibula

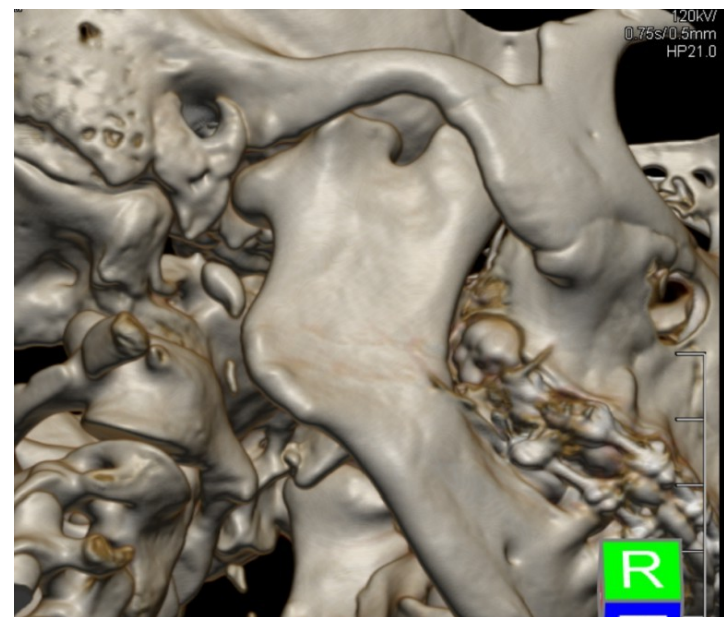
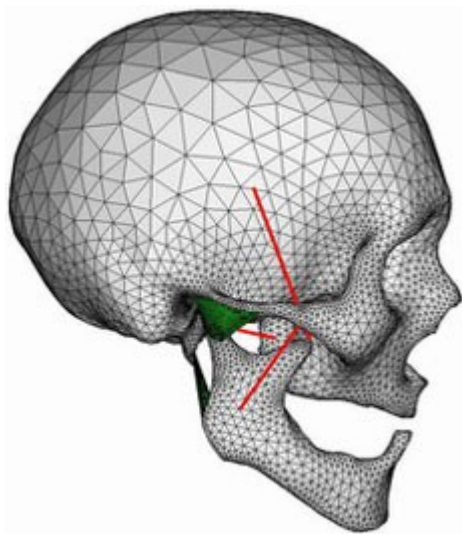
- pohyblivost zajišťuje neuromuskulární aktivita především žvýkacích svalů
- pohyb otáčivý (rotační)
- pohyb posuvný (translační)
- svalstvo dolní čelisti je propojeno se svalstvem rtů

- temporomandibulární kloub

pohyb mandibuly

- otevírání úst – deprese
- zavírání úst – elevace
- posun dopředu – propulze
- posun vzad – retrakce
- posun do stran – lateropulze

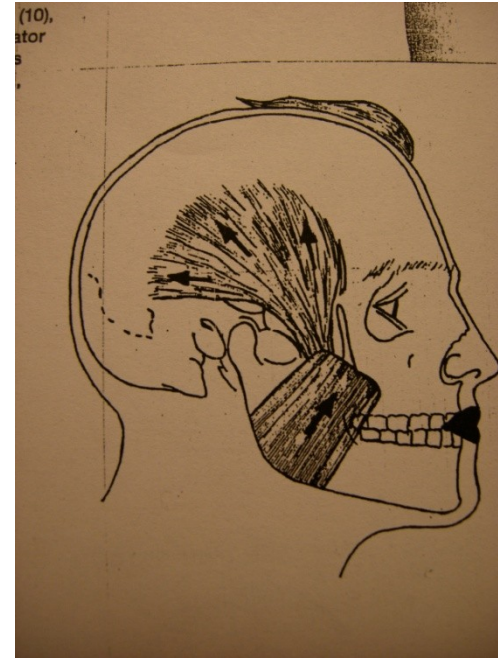
temporomandibulární kloub

- 1800x denně otevřen
- zvětšení/zmenšení čelistního úhlu

žvýkací svalstvo

- mandibulární elevátory
  - m. masseter – žvýkací sval
  - m temporalis – spánkový sval
-
- mandibulární depresory
  - mandibulární propulsory

Mandibulární depresory

- Pokles dolní čelisti
- Nadjazylkové svaly (m. mylohoideus + m. geniohyoideus) + m. platysma

Mandibulární propulzory

- Vysunutí čelisti dopředu
- M. pterygoideus lateralis – boční křídlový sval – nejdůležitější (+ m. pterygoideus medialis – vnitřní)
- Při pohybu čelisti jsou zapojeny všechny uvedené svaly – E+D+P – střídavá kontrakce a relaxace

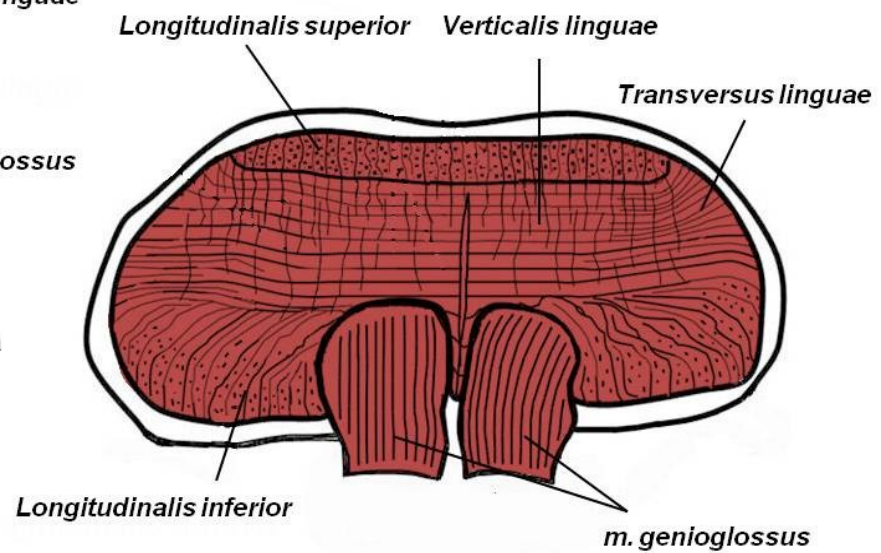
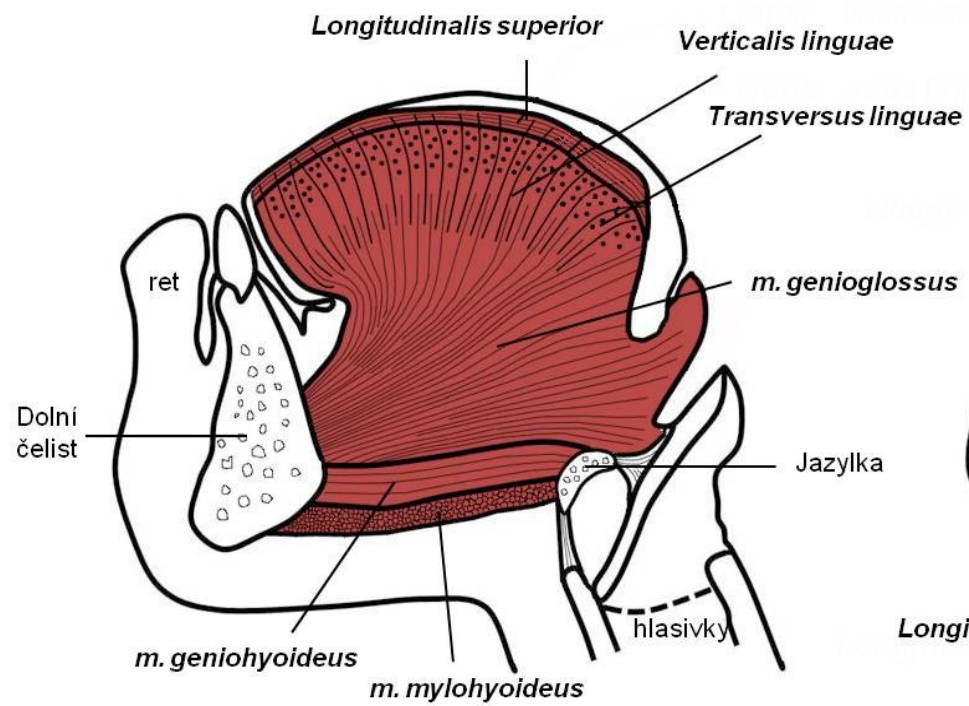

jazyk

- pohyblivost umožňuje složitá inervace
- speciálně uspořádané příčně pruhované svalstvo
- vysoká svalová aktivita – fixace pouze na jednom konci

části jazyka

- kořen – zadní část
  - hřbet – střední část
  - hrot – přední část
-
- zadní část spojená s jazyčkou a hrtanem
-
- slinné žlázy
  - podjazyková, podčelistní, příušní
  - povrch jazyka – papily
  - chuťové pohárky

Svalstvo jazyka

- Spodina ústní
- Apex – dorsum – radix
- Vnitřní svalstvo – jemné pohyby + tvar
- Vnější svalstvo – větší pohyby

Vnitřní svalstvo

- **M. transversus linguae** – příčný (zúžení jazyka)
- **M. longitudinalis inferior** – hluboký podélný sval – zvedá hrot jazyka dozadu a nahoru
- **M. verticalis linguae** – svislý sval
- **M. longitudinalis superior** – povrchový podélný sval – zvedá hrot jazyka dozadu a nahoru, zkracuje jazyk

Vnější svalstvo

- **M. genioglossus** – bradovojazykový sval – vějíř – hrot – kořen
- Pohyb kořene jazyka dopředu a hrotu jazyka směrem dolů; jednostranná kontrakce – pohyb do stran
- **M. hyoglossus** – posun jazyka dozadu a dolů (s podjazyčkovými svaly)
- **M. chondroglossus + m. hyoglossus** – tah jazyka dozadu a dolů
- **M. styloglossus** – elevace a retrakce jazyka
- **M. styloglossus + m. palatoglossus** (patrojazykový sval) – tah zadní části jazyka dozadu a nahoru

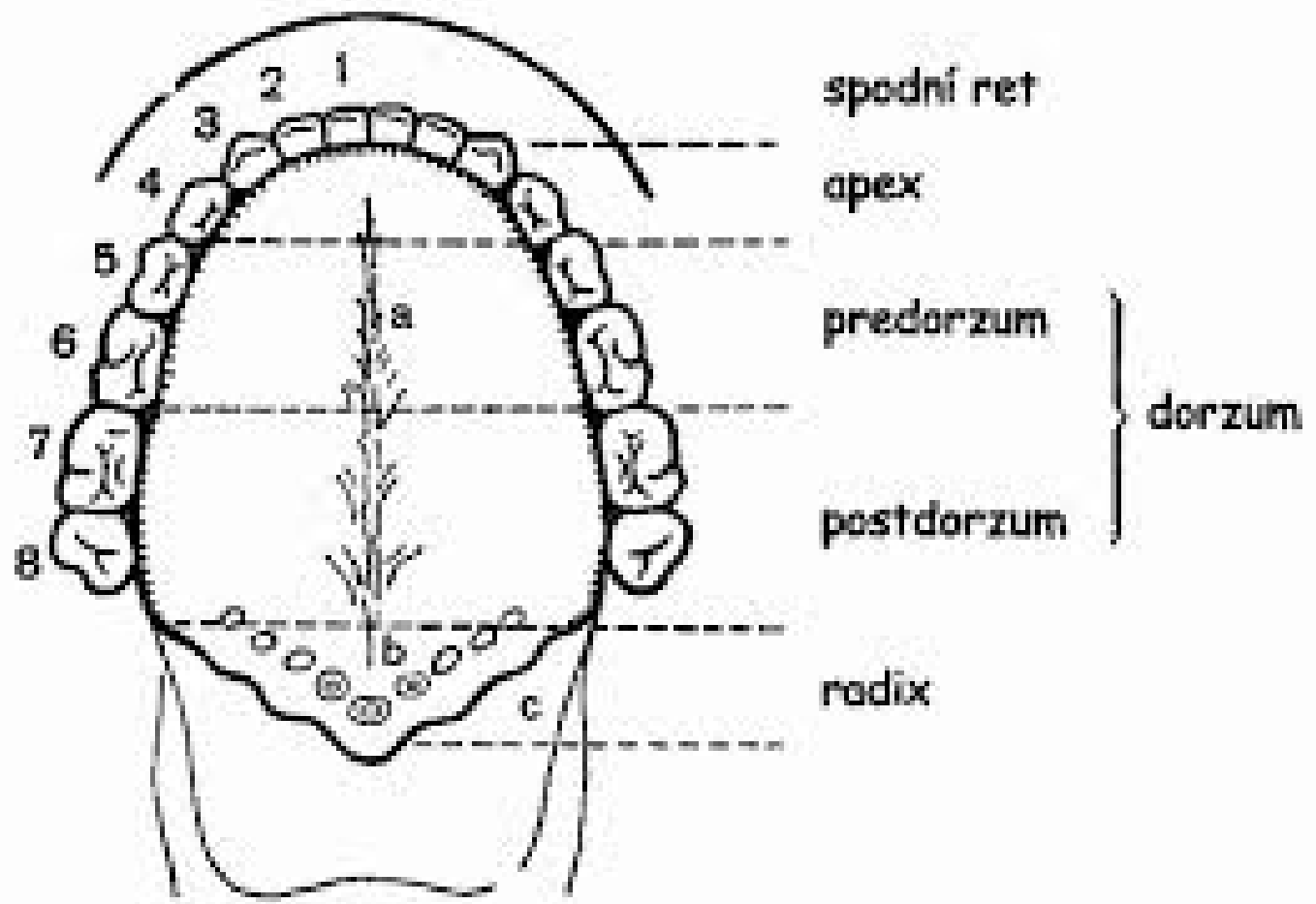

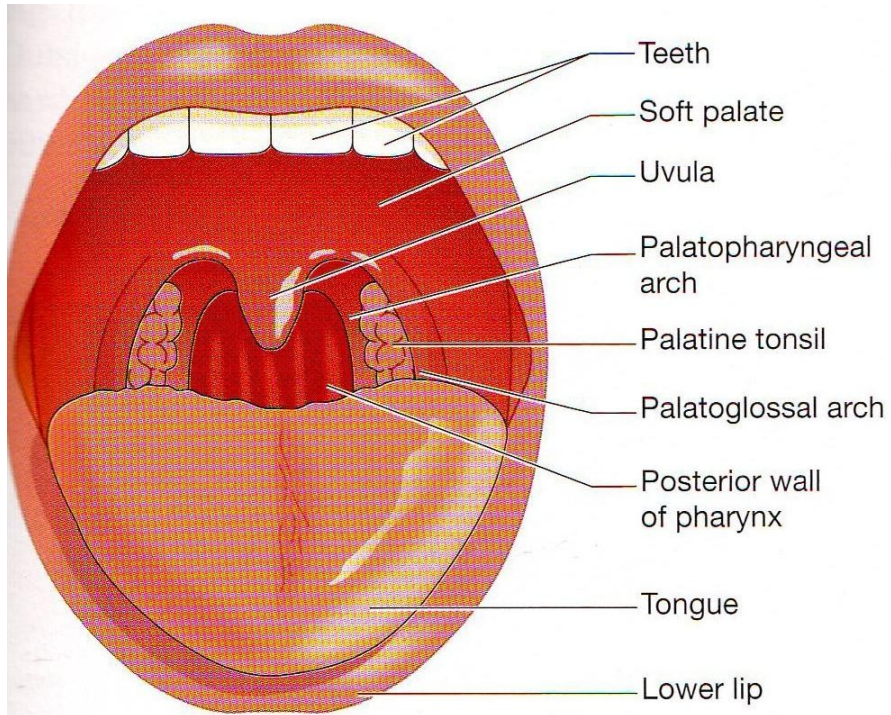
Svalstvo jazyky - nadjazylkové

- **M. stylohyoideus** – zvedání jazyky dozadu a nahoru; záklon hlavy mírně dozadu
- **M. mylohyoideus** – zvedání jazyky, tvorba ústního tlak jazyka silně proti patru – význam při první fázi polykání
- **M. geniohyoideus** – zvedání jazyky dopředu a nahoru/tah mandibuly dolů

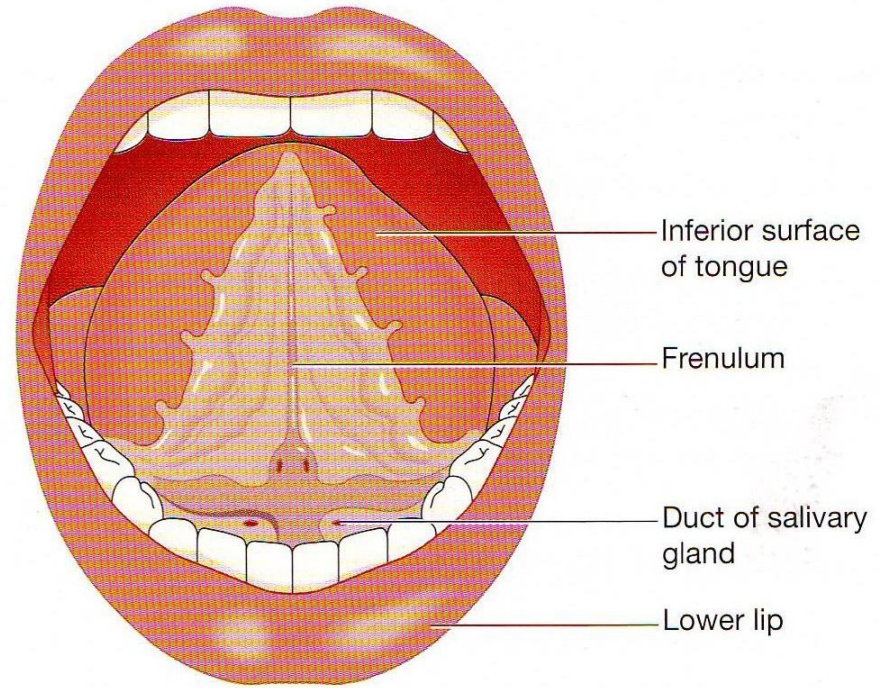
Svalstvo jazyky - podjazylkové

- V propojení:
- Pohyb svalstva hrtanu
- Dýchání
- Pohyb jazyky

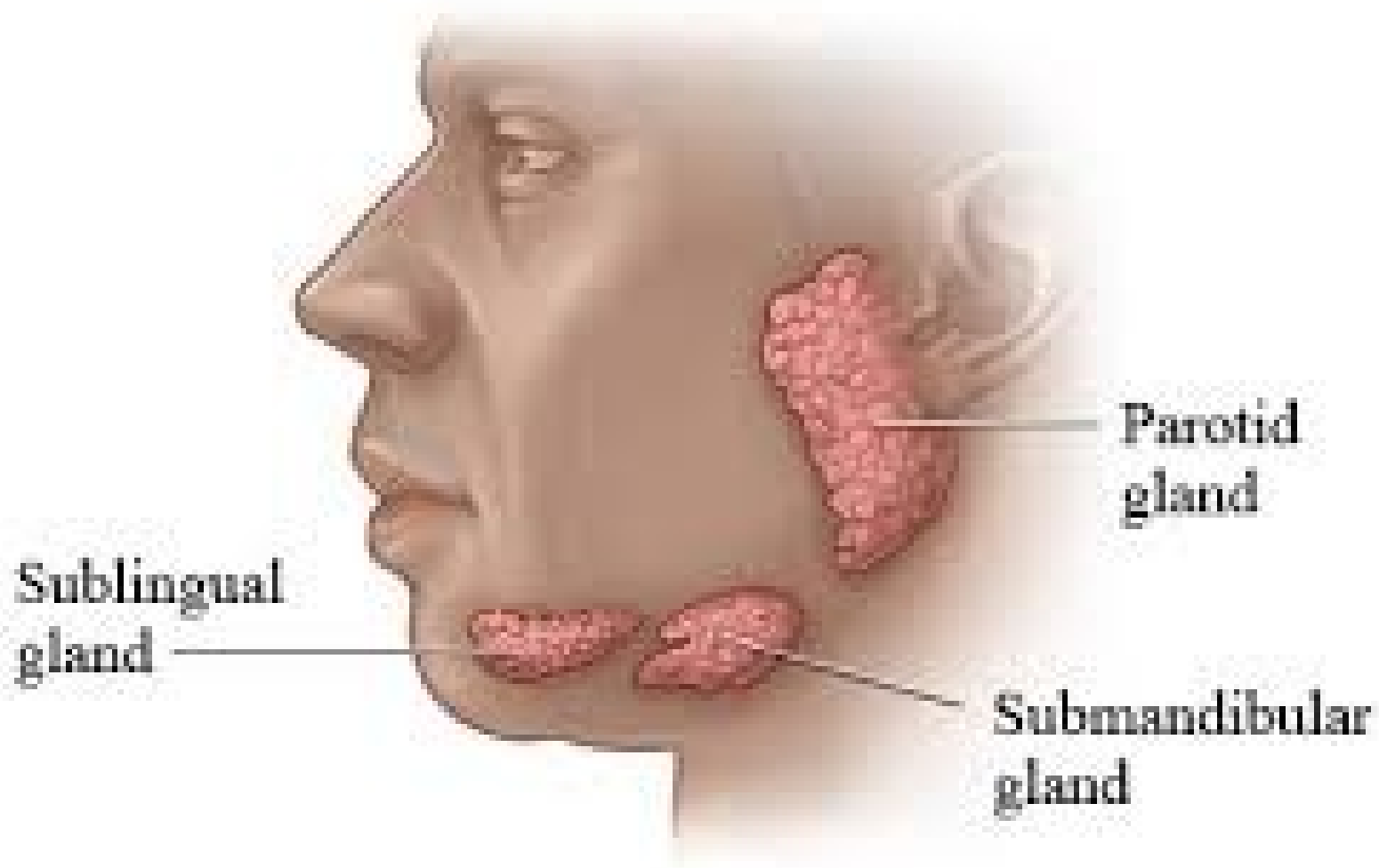

Structures seen in the widely open mouth.

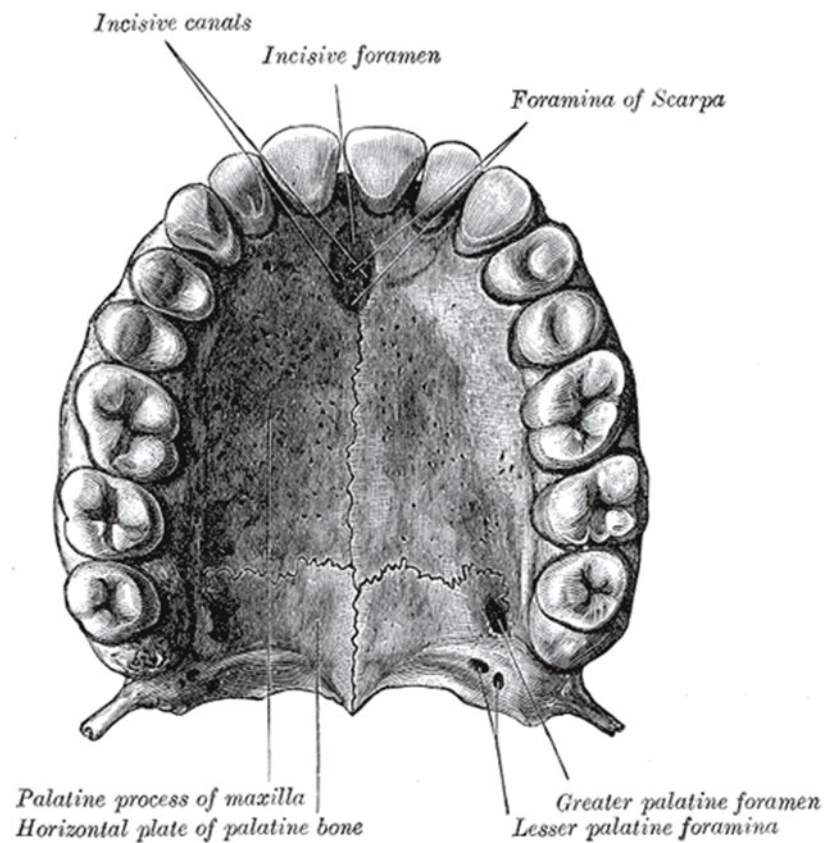

The inferior surface of the tongue.

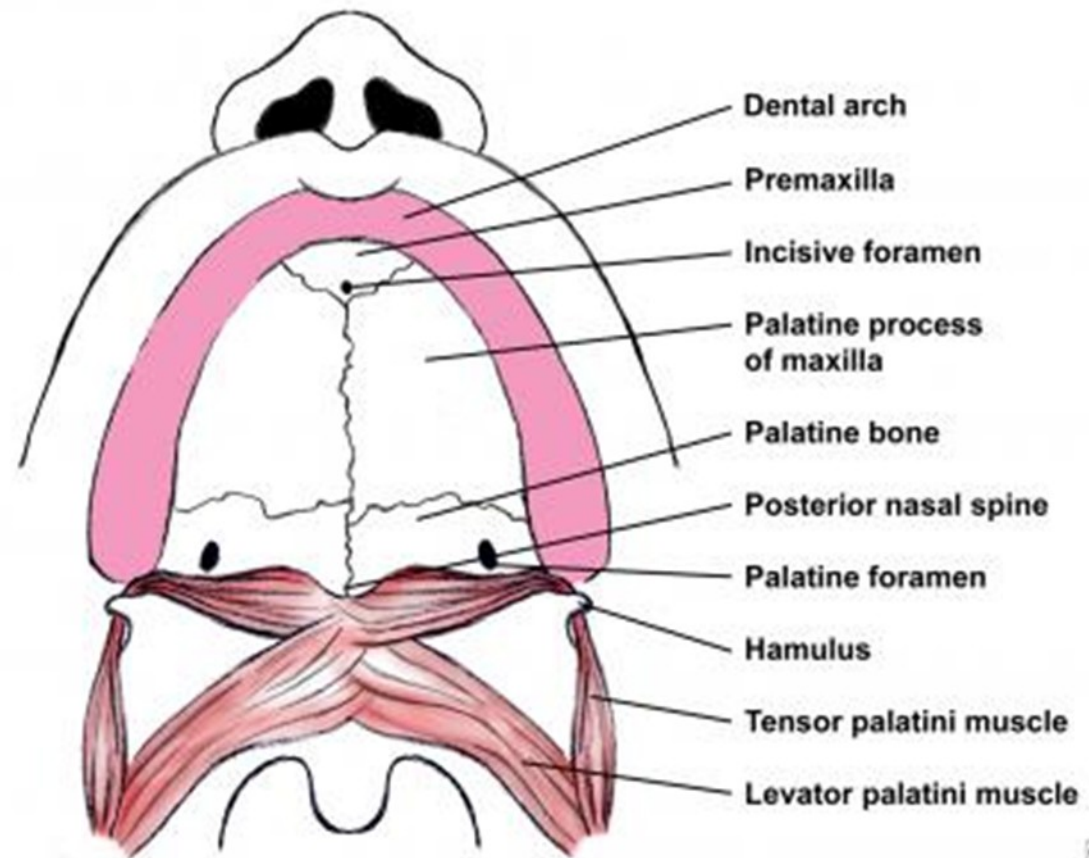
Tvrdé patro

- Kostěný základ

měkké patro

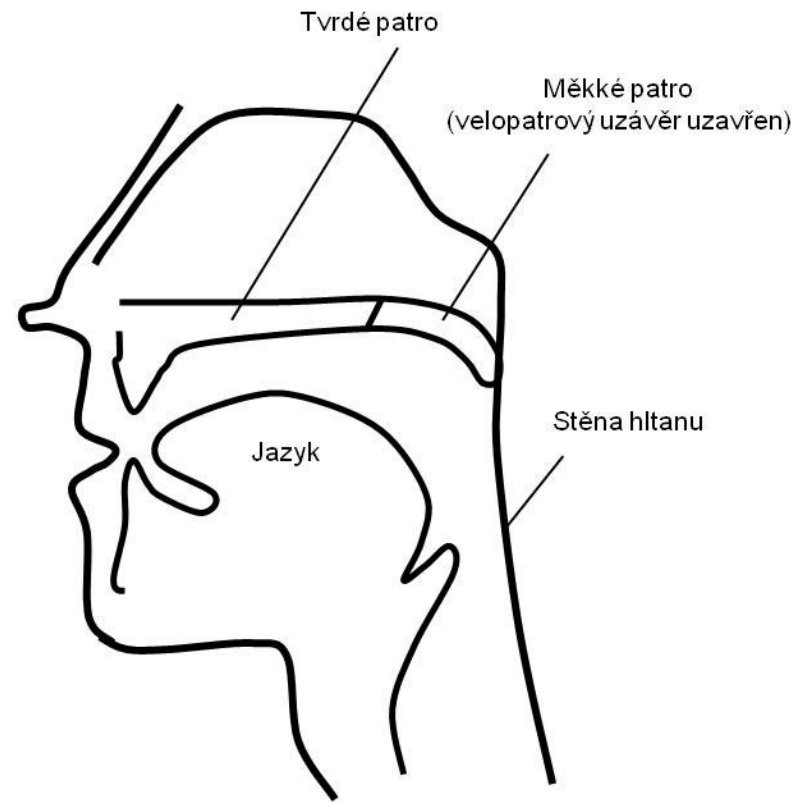
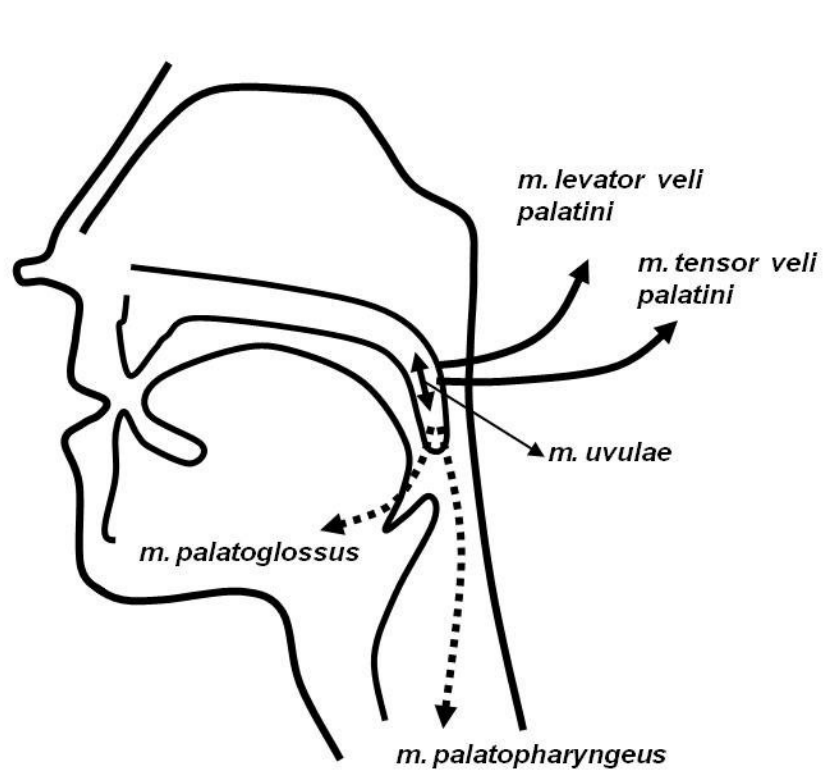
- svalové struktury
- napínače a zvedače
- závěr mezi ústní a nosní dutinou
- zapojení svalů hltanu
- rozšiřování sluchové trubice – vyrovnání tlaku ve středoušní dutině

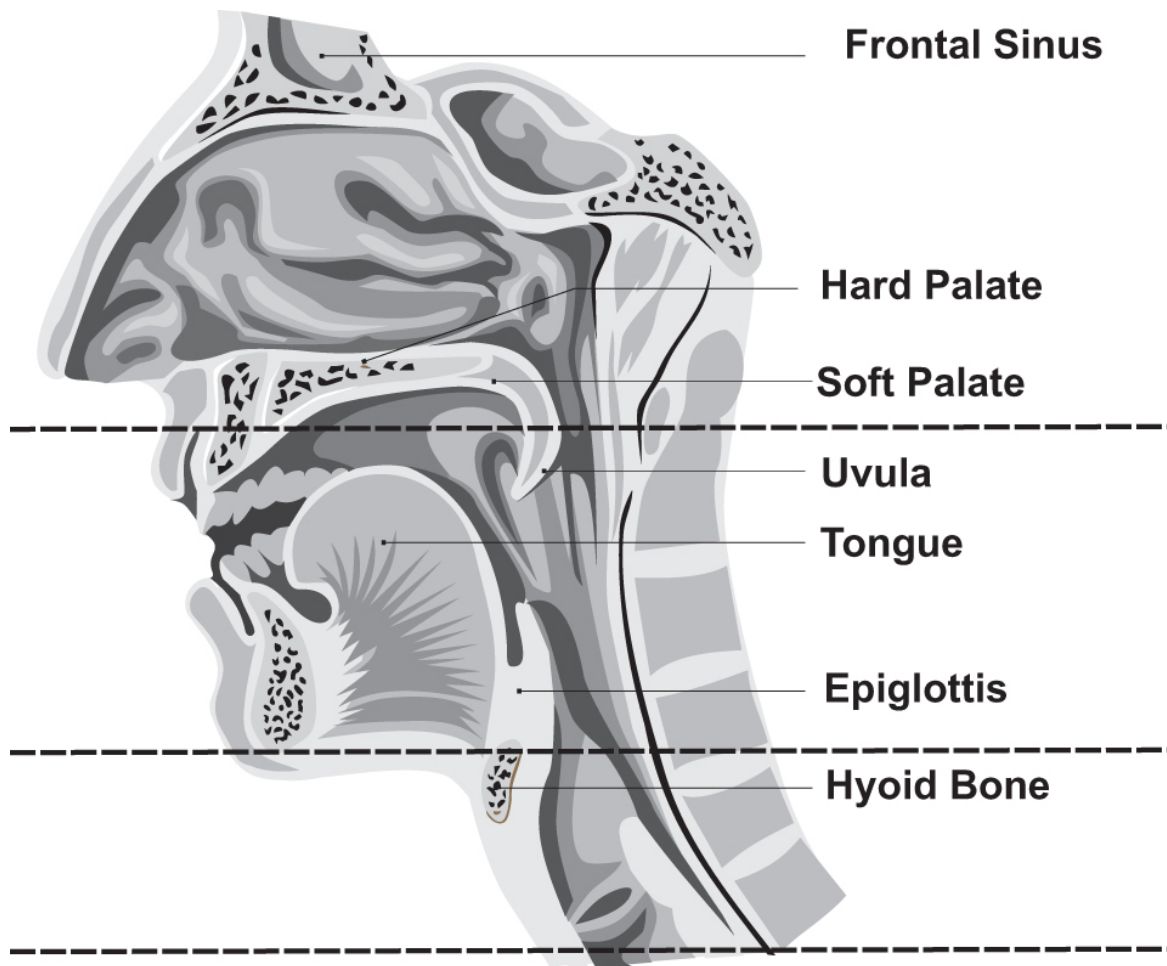
- Patrový oblouk – velum palatinum + měkké patro – palatum molle
- Připojení na zadní část tvrdého patra

- **m. levator veli palatini** – tah měkkého patra nahoru a tlačí proti zadní stěně hltanu
- Uzavírá nosohltan a Eustachovu trubici
- **m. constrictor pharyngis superior** – současná kontrakce s m. l.v.p. – Passavantův val - oddělení dutiny ústní/nosové
- **m. tensor veli palatini** – zvedá a napíná a zkracuje patro
- **m. palatoglossus a m. palatopharyngeus** – stlačení patrových oblouků
- **m. uvulae** - zkracuje uvulu a zvedá ji dozadu

hltan

- 12 cm
- začíná za nosními dutinami – končí na úrovni hlasivek
- nazofarynx
- orofarynx
- laryngofarynx
- tvar se mění pomocí hltanových svěračů

Frontal Sinus

NASAL PHARYNX

Hard Palate

Soft Palate

Uvula

Tongue

ORAL PHARYNX

Epiglottis

Hyoid Bone

LARYNGEAL PHARYNX

zuby

- zub – nejtvrdší orgán lidského těla
- řezáky
- špičáky
- premoláry
- moláry

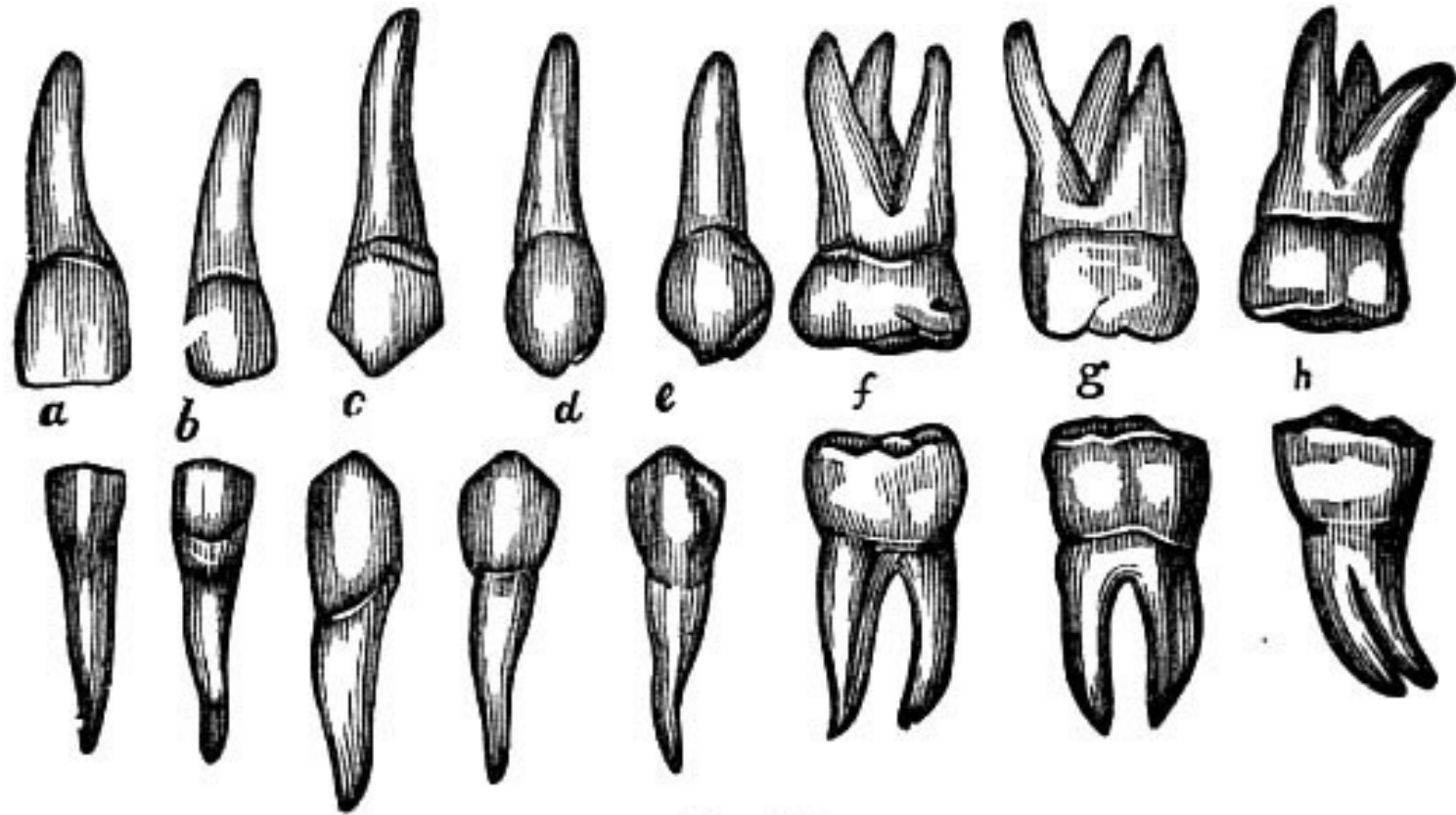
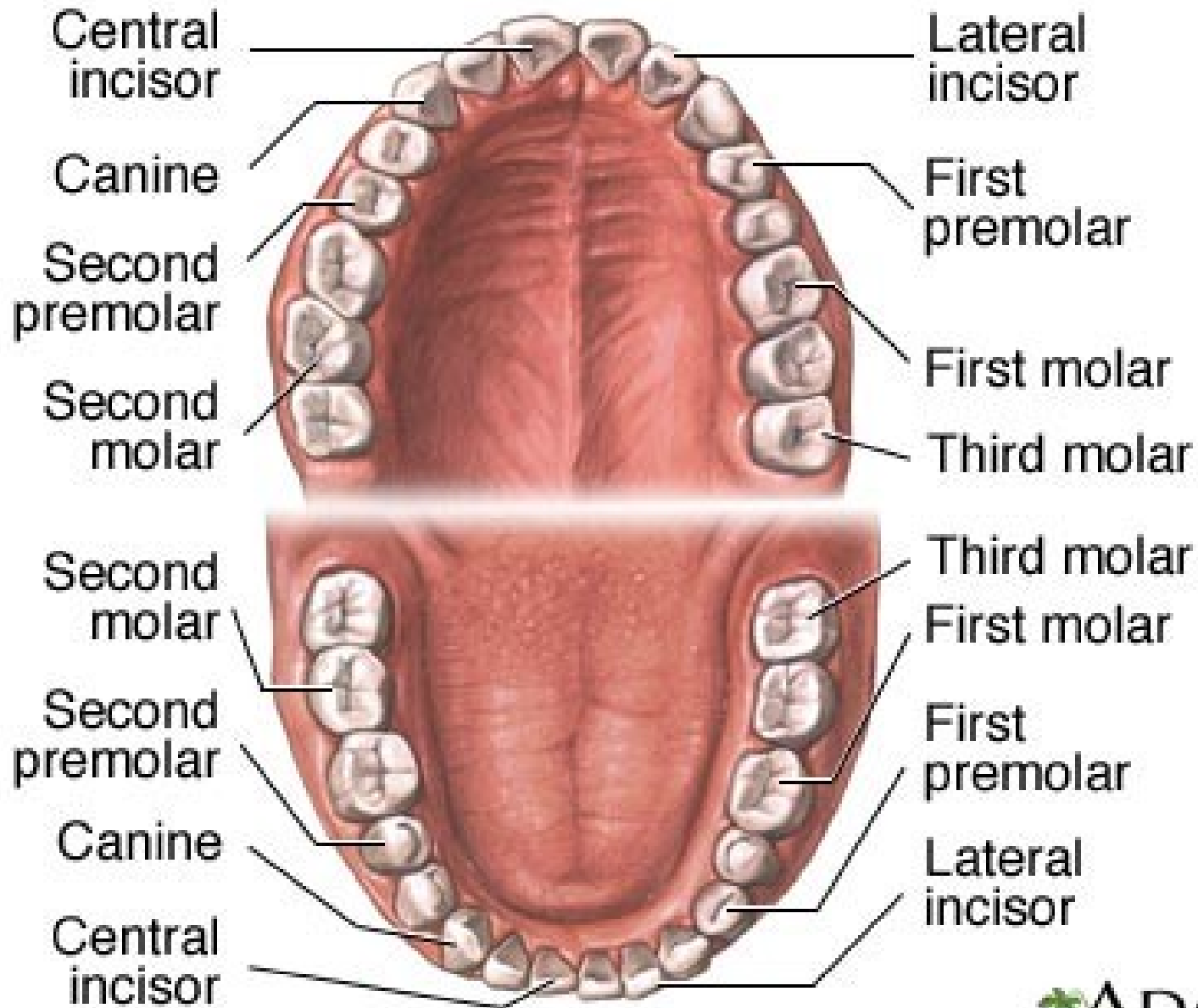

Fig. 27.

zdroje

- Castilo Morales, R. (2006). Orofaciální regulační terapie. Praha:Portál.
- Ostaníková, D. (2003). Anatomia, fyziológia a patofyziológia reči, 2003. Bratislava: Asklepios.